Prekenverkstedet

Den Norske Israelsmisjon

https://www.israelsmisjonen.no/pv

Første søndag i advent – søndag 29. november 2026

Søndagens tekster: Jes 61,1–3; Åp 5,1–5; Luk 4,16–22a

En shabbat i synagogen i Nasaret

I dagens evangelietekst skal vi til Nasaret, nærmere bestemt til synagogen i Nasaret. Jesus besøker synagogen i sin egen landsby, han leser fra en skriftrull og han utlegger teksten. Den korte prekenen som er gjengitt hos evangelisten Lukas, gir oss på mange måter en programerklæring på hva Jesu virke skal dreie seg om. Hvorfor kan kom.

Discovering Jesus in His Jewish Setting

«Discovering Jesus in His Jewish Setting» (å lære Jesus å kjenne i hans jødiske kontekst) er navnet på et prestekurs Caspari-senteret i Jerusalem arrangerer en gang i året. På mange måter er det nettopp det Lukas beskriver her i kapittel 4.

Jesus er i sin jødiske kontekst. Vi møter ham på en shabbat, i synagogen der han leser og utlegger Skriften. Vi ser brikker av en jødisk gudstjeneste i det første århundre.

Synagoge

Synagogen i Nasaret er ikke blitt identifisert. Men landsbyen er arkeologisk dokumentert med et lite jødisk samfunn i det første århundre. Selv om vi ikke har funnet spor etter selve synagogen i Nasaret, er det funnet rester av synagoger andre steder i Israel fra Jesu tid. Vi har ruiner av en synagoge fra det første århundre både fra Gamla på Golanhøyden og fra Magdala, hebraisk Migdal, ved Gennesaret-sjøen.

Det vil si at synagoger var i bruk i det første århundre i Israel til undervisning og skriftlesning, selv mens templet ennå sto i Jerusalem. Synagogene var etter det vi har informasjon om, svært enkle. Et åpent rom med steinbenker langs veggene og et åpent rom i midten.

I «Nasareth Village» i Nasaret kan man se en rekonstruksjon av hvordan man tenker seg at synagogen i Nasaret kan ha sett ut.

Skriftlesning

Det er to hovedlesninger i en synagogegudstjeneste. Den første og den viktigste lesningen er fra Torahen (Mosebøkene). Den andre er det som kalles «haftara-lesningen», en lesning fra profetbøkene.

Det vanlige i dag er å preke ut ifra Torah-lesningen. Sannsynligheten er stor for at det også var slik den gangen. Torahen er og blir den viktigste delen av TaNaCk, det vi litt misvisende kaller Det gamle testamente. Hvilken Torah-lesning det skulle ha vært denne spesielle shabbaten i Nasaret, kan vi bare gjette på. Vi vet nemlig ikke når på året hendelsen fant sted. Fortellingen her i Lukasevangeliet er den eldste kjente beretning vi har fra en synagogegudstjeneste.

På denne shabbaten velger Jesus å preke over profetteksten som denne shabbaten er hentet fra Jes 61. Han velger ut noen få vers fra Jes 61 og tolker dem på seg selv og sitt virke. Vi skulle likevel anta at han leste flere vers enn de få som er gjengitt hos Lukas. Lukas-teksten er heller ikke helt ordrett etter den hebraiske teksten, kanskje fordi den primært følger den greske oversettelsen Septuaginta.

Et nådens år

Jesaja-teksten peker fram mot en kommende frelsestid for Israel. Det er dette budskapet som Jesus aktualiserer og han lar det oppfylles på seg selv. Bakgrunnen for «et nådens år fra Herren» henspiller med stor sannsynlighet på det jødiske «jubelåret» for frigivelse av slaver og eiendom (3 Mos 25,8–22). Hvert 50. år skulle det ropes ut frihet for alle som bor i landet. Fanger og slaver skulle settes fri og eiendom skulle leveres tilbake til deres opprinnelige eiere.

Jesu programerklæring

Det er Jesaja-teksten Jesus velger ut som programerklæring for sitt virke. Det skal være som som et «jubelår», men det skal også være så mye mer enn det.

Gudsriket kommer med frihet for alle som velger å følge den veien Jesus peker på. Alle som er bundet, vil fra nå av kunne bli fri. Det er mye som kan binde et menneske og gjøre det ufritt. Jesus kom med et frigjørende budskap, både konkret og i overført betydning. Iløpet av dette livet kan vi «bli bundet» av så mye. Vi har alle «vårt Egypt» som vi trenger å bli frigjort fra.

Jesus bryter ned grensegjerder som mennesker har bygd opp. Her skal ikke lenger være jøde eller greker, slave eller fri, heller ikke mann eller kvinne (Gal 3,28). Det vil si at inngangen til riket Jesus forkynner, er åpen for alle. Selv om Jesus begynte med de «bortkomne sauene i Israels hus» (Matt 10,6).

Fra Nasaret til verdens ender er det erklært «et nådens år». For hver nedbøyd eller motløs, for hver som sørger eller gråter, for enhver som segner under byrden, som ikke klarer seg alene, lyder frihetens gode nyheter. De er alle gitt en mulighet til å bli reist opp i kraften fra Han som har seiret. Det er også godt nytt for alle som kjemper for rettferdighet og fred, for alle som «slaver» under undertrykkende regimer og som lider urett. Og for alle som bærer tunge byrder.

Fra Nasaret er det erklært at gudsrikes krefter bryter gjennom. Frøet kan kanskje virke lite iblant, men det skal vokse seg stort og sterkt. Og Jesu gode budskap vokser i dag både i Israel og i Midtøsten. Gudsriket er her allerede, men ennå ikke helt. Slik er vi alle kalt til å følge Mesterens budskap, være hans hender og føtter så vi kan forbinde dem som har et knust hjerte,

frigjøre dem som er bundet og trøste dem som sørger. «Slik blir aske byttet ut med turban, sorg med gledens olje og motløs ånd med lovsans drakt» (Jes 61,3),

Det er første søndag i Advent. Advent betyr komme. Og vi forbereder oss på å markere Han som kom, Han som stadig kommer og Han som skal komme igjen. La oss være med å bringe hans frigjørende budskap fra Nasaret ut til en verden som kanskje trenger det mer enn noen gang.

Elisabeth Eriksen Levy
Tidligere CEO, Caspari Center, Jerusalem
levypepi@gmail.com